

Konsulent Peter Jessen.

Født 1. Februar 1846, død 9. August 1885.

Af Ludvig Schrøder.

Læserne af „Sønderjydske Aarbøger“ vil maaske mindes, at de har truffen Peter Jessens Navn i den Levnedstegning, som 1890 blev givet af Biskop Jørgen Hansen. Den unge Landøkonom og den gamle Biskop, der døde kort efter hinanden, hørte nemlig til samme Slægt, og det til en Slægt, hvis Historie det vel var værd at faa fortalt hel udførligt. Det faar man en Forestilling om ved at se, de to Navne, der er anført paa Biskoppens Søkendebørn: Professor Georg Hanssen i Göttingen og Stænderdeputeret og Sandmand Jørgen Hansen i Ravnskobbøl. Jeg kan dertil efter velvillig Meddelelse føje nogle Træk, der yderligere vise, at det er en saare mærkelig Slægt.

Farfaderen til de tre Jørgen Hansen'er — Georg er jo det samme Navn som Jørgen — hed lige som de, var Gaardmand i Sottrup i Sundeved og døde 1819. Han var Sandmand og havde andre offentlige Hverv. Han skrev Digte og stod i Forbindelse med Herrnhutterne. En af hans Sønner blev Købmand i Hamborg, og det var ham, der var Fader til den nationaløkonomiske Professor i Göttingen, men tillige til en Dr. theologiæ, der er død som Landmand i Nordamerika og til en Købmand i Lissabon. En anden af Gaardmandssønnerne i Sottrup blev Købmand

i Sønderborg og Svigerfader til den Gøttinger-Professor. En tredie blev Gaardmand i Dybbøl og Fader til to Sø-mænd, der fo'r paa lange Rejser. En fjerde blev Køb-mand i Kapstaden. En femte havde prøvet baade Snedker-haandværket og Sømandslivet, inden han anlagte et Brænderi i Sottrup, som han siden flyttede til den af ham købte Nørremølle, hvor han ogsaa drev en betydelig Landhandel; han hed Christen Hanssen og var en kristelig vakt og from Mand; til hans Sønner hørte den ovennævnte Jørgen Hansen i Ravnskobbøl, Stænderdeputeret og Dannebrogsm-and m. m., den nuværende Ejer af Nørremølle, Christen Hanssen, og endnu et Par sønderjydske Gaardmænd i Dybbøl og Felsted, men tillige en i London bosat Mand, som har været Købmand først i St. Franzisko og siden over tyve Aar i Shanghaj. Ved Siden af Lærde og Landmænd har der været Sø-mænd og Købmænd i denne Slægt, og de har slaaet sig ned ikke blot i forskellige europæiske Storstæder, men ogsaa i fjærne Verdensdele.

Til de stilfærdigste Grene af Slægten har den hørt, hvortil Biskoppen hørte; hans Brødre har været Smedde, som deres Fader havde været.

Derimod er der adskilligt at mærke om den Gren, hvortil Peter Jessen hørte. Hans Morfader var den gamle Jørgen Hansens ældste Søn og hed Hans Jørgensen. Han har arvet sin Faders Gaard og igjen givet den i Arv til sin ældste Søn Jørgen Hansen. Den næste i Rækken af hans seks Børn blev Købmand i Hamborg. Derefter kom to Døttre, der blev gift med Landmænd i Sottrup. De to yngste Børn var ogsaa Døttre. De hed Ingeborg og Anna, og om dem er der adskilligt at fortælle.

Anna var en meget begavet Kvinde, og hun var

bleven kristelig vakt. Uden at kunne et tysk Ord rejste hun til Hamborg til Rauhes Haus for at finde en Virkeplads og blev i flere Aar hos Dr. Wichern. Her traf hun en ung Mand, der havde sin Hjemstavn i Skelde i Broager. Han hed Hansen og var i sin tidlige Ungdom bleven greben af den kristne Tro, saa at han, fra han var sytten Aar gammel, hver Søndag gik den over to Mile lange Vej til Ullerup for at høre den „vakte“ Kapellan, Momsen, og hver Paaske gik han helt til Kristiansfelt for at holde Fest med Brødre-Menigheden; men han havde tillige følt en inderlig Bedrøvelse over al den Fattigdom og Elendighed, der var i Broager, og denne Elendighed syntes han der maatte kunne bødes paa. Han tænkte paa at oprette et Hjem for forsømte Børn og besluttede at tage paa et Seminarium for at faa Ret til at undervise. Men en Kandidat, som han traf sammen med i Kristiansfelt, raadede ham til hellere at rejse ned til Wichern. Dette gjorde han da 1838. Han blev Wicherns gode Ven, og da Dronning Karoline Amalie 1840 besøgte Rauhes Haus, blev han forestillet for hende, og dette førte til, at Dronningen senere fattede den Plan at stifte en Aflægger af Rauhes Haus i Nærheden af Kongeaaen og at sætte ham i Spidsen for den. Planen var meget nær ved at blive virkeliggjort, da Christian den ottende døde. Hansen fulgte saa en Opfordring til at gaa til Hannover og oprette en Opdragelsesanstalt for forsømte Børn. Han satte Bo i Altencelle; men til sin Hustru og Medhjælper i den store Gerning fik han den opvakte Pige, Anna fra Sottrup, som han havde lært at kende hos Dr. Wichern.

Ingeborg, der var meget ældre end Anna, er af Svogeren Hansen i Altencelle, bleven omtalt som en i alle

Retninger udmærket og fremragende Kvinde, som da ogsaa har været dybt greben af den kristne Tro. Hun blev først gift med en Enkemand, der hed Richelsen, som boede paa Bygebjærg, en lille Gaard lidt udenfor Ullerup By med et Tilliggende af omtrent 40 Tønder Land. Richelsen havde en Søn af første Ægteskab og havde med Ingeborg tre Sønner, der alle var meget vel begavede; de to af dem er udvandrede til N. Amerika. Efter Richelsens Død giftede Ingeborg sig med Jessen, en jævn, men dygtig og energisk Landmand. Det var saa i dette Ægteskab, at Peter Jessen blev født. Inden han blev voksen, mistede han sin Moder. Faderen giftede sig anden Gang, men er nu for længst død, medens Jessens Stifmoder først nylig er død som Aftægtskone paa den lille Gaard, som i en Række Aar tilhørte Peter Jessen, men aldrig blev hans Hjem i den voksne Alder. Han har under sin Opvækst haft et godt Tilhold hos sin Moders Slægt, og han har hos en af hendes Sødskendebørn faaet Penge til Laans, da han vilde ud at lære noget. Dette maatte til, for at hans egen Fader vilde give sit Minde dertil. Men den Frænde, der laante ham Pengene, har vidnet om ham, at han gjorde ham nøjagtig Regnskab over alt, hvad han brugte.

Foruden Peter Jessens egen Slægt, er der en anden, som havde stor Indflydelse paa ham fra hans Barndom af. Sognepræsten i Ullerup var fra 1847 til 1864, N. L. Feilberg, som paa sine gamle Dage har offentliggjort sine Dagsbogsblade fra de Dage, da General Goeben laa indkvarteret i hans Præstegaard. Han havde været medvirkende, da der i 1843 først blev Tale om at oprette en Folkehøjskole i Sønderjylland, og hans Søn, den nuværende

Inspektør paa Søborg, P. Feilberg, havde været en af Rødding Højskoles dygtigste Læringer. Han blev Raadgiver for P. Jessen, da denne følte Trang til at komme ud for at lære noget. Han havde lagt Mærke til den opvakte Dreng, som, da han en Gang havde laant Mallings „Store og gode Handlinger“, ikke afleverede den igen, før han omtrent kunde den uden ad. Da efter hans Konfirmation baade Moderen og hendes Søster vilde have Præsten til at støtte deres Ønske om, at P. Jessen skulde studere, overfor hans Fader, der vilde have, han skulde blive ved Bondegerningen, saa gav Feilberg Faderen Ret i, at det gjordes behov, at vi havde vel begavede Landmænd. Men han holdt samtidig paa, at han skulde være en vel oplyst Landmand. Efter Krigen i 1864, som P. Jessen oplevede i sit Hjem, kom han først over til P. Feilberg, som da var Forvalter paa Rungstedlund, derpaa til Kirkehelsinge Præstegaard, hvor N. L. Feilberg nu havde faaet sin Gerning, og saa kom han 1866 til Askov, hvor de tidligere Lærere fra Rødding Højskole Aaret i Forvejen havde begyndt en Fortsættelse af deres gamle Gerning. Den anden Vinter, han var i Askov, 1867—68, gav han en Haandsrækning ved Undervisningen i Færdighederne, medens han som Elev benyttede de tre ældre Læreres Undervisning. At han blev brugt som Hjælpe lærer, var det bedste Bevis, der fra Skolens Side kunde gives ham paa, at han paa en Gang ansaas for en særdeles dygtig ung Mand og tillige formentes at kunne fremme en god Tone iblandt Læringerne. Han svigtede ikke den Tillid, man havde til ham, og han var altid siden en kær Gæst paa Askov Højskole. Det er rimeligt nok, som der er bleven bemærket, at Rasmus Fenger — den nuværende

Driftsbestyrer ved Roesukker-Dyrkningen paa Fyen — blev hans Ideal. Han havde faaet en stor Lyst til at faa en stadig Virksomhed som Folkehøjskolelærer; for Fenger havde det været Vejen til denne Stilling at studere ved Landbohøjskolen og der at tage Dyr læge-Eksamen. Da P. Jessen tog til Kjøbenhavn for at faa Præliminær-Eksamen og derpaa gaa ind paa Landbohøjskolen, var det ikke for at blive Dyr læge, men for med de under Studiet dertil erhvervede Kundskaber at blive Lærer for Ungdommen paa en Folkehøjskole.

Den 23. April 1868 skrev han mig til, efter nys at have forladt Skolen; da havde han aftalt med en Student, han havde truffen i Askov, at han skulde hjælpe ham med lidt Stilskrivning og lidt Tysk, medens en ung Polytekniker skulde læse Mathematik med ham. I øvrigt vilde han selv forberede sig til om Sommeren at tage Præliminær-Eksamen. Den 15. Juni meldte han mig, at han nu var færdig med Eksamen, og at det var gaaet over al Forventning godt. Han havde hørt, at den først skulde holdes i Juli Maaned, og at der skulde gaa mindst fjorten Dage hen imellem den skriftlige og den mundtlige Prøve, og saa blev det først i Juni, han maatte til skriftlig Eksamen og kun fire Dage efter til den mundtlige. Det havde, skrev han, været ham til Opmuntring og givet ham nyt Mod, at han alligevel var kommen saa godt fra Prøven. Men det kan ogsaa — er der vel Grund til at tilføje — være et Vidnesbyrd om, at han havde samlet virkelige Kundskaber under sit Ophold paa Højskolen. Det har for øvrigt været et endnu større Vidnesbyrd for mig om det Udbytte, unge Mennesker har haft af Folkehøjskolen, naar de har kunnet holde Sommerferie inde i Kjøbenhavn og bruge den til virkelige Studier,

inden de endnu var optagne paa nogen Lærestalt. Det havde jeg før oplevet med en vordende Dyrlæge, og dette gentog sig nu med P. Jessen. Den ene som den anden har vel navnlig benyttet det zoologiske Museum som Hjælpe-middel for at faa naturhistoriske Kundskaber, der kunde komme til Nytte under den senere Uddannelse.

Et Brev fra December 1868 begynder med en Bekendelse om et Tryk, der hvilede paa ham, og som vel sent blev lettet fra hans Skuldre. Han føler sig saa „ubehjælpelig og tung“, og han ærgrer sig over, at han er det. „Men hvad skal man gøre i Øjeblikket? Rom blev ikke bygget paa en Dag, og en saadan Kejtethed, der ved Vane og ved Forhold, hvorunder man er opfødt, saa at sige er bleven til ens anden Natur, kan man jo ikke komme af med uden ved et langsomt Slid.“ Han fortæller i sit Brev, at han har stor Glæde af, at han er kommen til at bo sammen med en Kammerat fra Askov, Mathias Appel. *) Han har meget at bestille og faar snart med hver Dag mere; men han kan dog ikke dy sig for at høre de offentlige Foredrag, som Professor Rasmus Nielsen holder en Gang om Ugen.

Den 6. Oktober 1869 fortæller han mig to glædelige Tidender. For det første har han faaet fri Undervisning paa Landbohøjskolen. „Det andet er, at jeg i Mandags gjorde Eksamen i Botanik. Jeg fik ug., som jeg ogsaa har faaet i de andre Fag fra i Sommer, og jeg er saaledes nu færdig med den første Del af hele Eksamen. Det var ikke uden Frygt for, da jeg begyndte herovre, at dette nye Skoleliv skulde falde kedeligt for mig; men jeg

*) Denne Ven blev dog ikke længe i Kjøbenhavn.

kan dog sige, at dette ikke har været Tilfældet endnu. Arbejdet med det, der skulde læres, udfyldte omtrent hele Tiden, og om det end sommetider var lidt tungt at komme igennem, saa overvandt Lysten dog for det meste Besværlighederne. Dog var det maaske ogsaa de mange nye Indtryk, der for en Del gav Friskhed til Arbejde. En Ting er der imidlertid, som jeg savner, og det er Kammeratskab og Omgang med Mennesker. Eleverne paa Skolen kan jeg i denne Henseende ikke tale med. [Han nævner dog en, som han taler og kan tale meget med.] At man „ved Lejlighed“ kan fortælle en eller anden, at det blæser eller regner idag eller sligt, er jo en anden Sag. Det er vel sagtens min egen Skyld; men hvorledes ender det? Naa, der kan vel just ikke blive megen Tid til overs til Selskabsliv.“

Den 18. Februar 1871 skrev han til mig, at han nu var færdig med sin Hovedeksamen. „Den blev ikke fuldt saa god, som jeg vel havde ventet; dog er jeg ganske godt tilfreds med den og navnlig med, at den er overstaaet. Jeg har nu nogle Points over det Antal, der i alt forlanges til første Karakter; derimod kan jeg ikke naa „Udmærkelse“; men hvis det gaar nogenlunde godt i de to Fag, jeg har tilbage til Sommer, saa kommer jeg til at mangle en seks til syv Points deri. Jeg var noget uheldig i et Par Fag mod Slutningen af Eksamen, skønt jeg visselig tror, at jeg var ligesaa godt hjemme i disse og især i det ene vel bedre end i noget af de andre. Jeg troede ogsaa, at jeg havde særlig Evne til at give Rede for mine Kundskaber ved Eksamensbordet, en Indbildning, jeg vel nærmest har faaet ved min første Del af Veterinær-Eksamen, som i det hele taget gik meget stryg-

ende, i visse Partier endog glimrende; men dette mærkede jeg nu, var næppe Tilfældet, i det mindste ikke i saa høj Grad. Mærkeligt nok var det, at jeg i enkelte Fag, hvori jeg havde lovet mig selv et „ug.“, kun fik et „mg.“, medens jeg omvendt i andre fik et „ug.“, hvor jeg ikke dristede mig til at vente mere end et „mg.“. Saadan gaar det jo ved Eksamen. Jeg skal ikke fragaa, at jeg i Eksamensdagene lagde vel megen Vægt paa, om jeg fik et 7-Tal eller et 8-Tal, og det er derfor ogsaa med en vis Medlidenhed, at jeg ser tilbage paa denne Eksamensstemning. Ti det er jo ganske vist smaaligt saaledes at lægge Vægt paa Tal og Karakterer, at man næsten glemmer, at ens Kundskaber, som man nu en Gang har dem, blive upaa-virkede deraf, og at det kun gælder om at have Kundskaber for siden at anvende og udvide dem. Den Selvfølelse, som en god Karakter i et Hovedfag skulde give, er ogsaa i det mindste for mig, meget forbigaaende. En lignende Mislighed truer ogsaa med at gøre sig gældende under selve Studeringen, i det der er en Fristelse til at overse det væsentlige for det uvæsentlige, Erhvervelsen af Kundskab og Færdighed for selve det at faa Eksamen. Der spørges tit efter den og den Lærers Mening, og med en forbavsende Færdighed forstaar Lærlingen at sætte sig ind i denne; ti det bliver ofte meget kontant betalt ved Eksamen. Men lader man sig forlede hertil, saa taber man Frihed over for sin Læsning; man bliver let Træl af den, og tillige faar man intet virkeligt selvstændigt Udbytte. Jeg har ofte følt Trykket heraf, skønt jeg nok tør sige, at jeg i det hele taget har undgaaet denne Afvej. Men den korte Læretid samt det nøjere Kendskab mellem Lærere og Elever her ved Skolen virker rigtignok ikke

gunstigt i denne Retning. — Men nu har jeg Eksamen, og hvad saa? Det er næsten, som om jeg havde naaet et Maal uden at have faaet et nyt sat. Jeg har tænkt paa at tage til Sverig for at praktisere, da det er meget vanskeligt at faa en Plads i Danmark, skønt jeg rigtig nok helst vilde blive her Men disse Planer bliver jeg imidlertid nødt til at sætte til Side foreløbig; ti næste Sommer skal jeg være Soldat, og det nytter vist ikke at begynde nogen Praksis for saa kort Tid. Spørgsmaalet bliver altsaa, hvor jeg skal tilbringe næste Vinter. Ti jeg faar næppe Lov at være hjemme blandt Prøjserne. Jeg kunde vel blive her i Kjøbenhavn for at høre Forelæsninger over Landvæsen eller sligt og maaske manuducere lidt ved Siden af. Men afset fra, at det altid vil koste en Del, saa har jeg ikke megen Lyst til at blive meget længere her; dette afsondrede Liv tror jeg ikke er gavnligt; det har maaske allerede varet alt for længe. Dog den Tid gik vel med den anden. Der er imidlertid et andet Valg, som for mig er ulige vigtigere, skønt det vel ikke saa lige skal træffes nu. Og da jeg nu engang har begyndt at besvære Dem med disse Fremtidsspørgsmaal, saa beder jeg Dem ogsaa at følge mig i dette andet. Det er kun en ærlig Tilstaaelse af, hvorledes jeg nu opfatter mit Forhold til Højskolevæsenet, og som De vel vil se, er jeg heller ikke rigtig paa det rene dermed. Da jeg forlod Askov, havde jeg vist med Glæde modtaget Tilbud om at blive Lærer ved en Højskole, naar jeg blot havde haft Kundskaber nok, og Tilbudet ellers havde været til at tage imod. Det stod for mig, som om jeg skulde bort at samle Kundskaber for siden at anvende dem i denne Retning. Men jeg er efterhaanden kommen fra denne Be-

tragtning og ved ej selv hvorledes. Maaske har materielle Hensyn medvirket hertil, da jeg, naar jeg forlader Veterinærskolen, har en Gæld paa omtrent et Tusinde Daler, som jeg selv foreløbig skal bære. Dog kan dette ikke være afgørende. Men efter min Mening skal der en stærk Tro paa et eget indre Kald samt Tro paa, at man er Opgaven voksen, for at man, naar man da vil handle ærligt, kan indlade sig derpaa. Men denne Tro tør jeg ikke sige, at jeg nu har. Som sagt tør dette Valg ikke træffes nu, og dog kan jeg ikke lade det ligge upaaagtet, da netop de bedste af mine Fremtidsdrømme have drejet sig derom. Men at jeg ikke kan naa nogen afgørende Beslutning, har maaske sin Grund netop deri, at der endnu intet absolut Valg er stillet.“

Den 15. August samme Aar skrev han: „Nu har jeg sprunget lige ind i det, jeg mener Højskolevæsenet. Dog vilde jeg nødig, De skulde tro, at det er sket letfærdigt. La Cour tilbød mig Pladsen ved sin Skole for en Maanedstid siden og paa saadanne Vilkaar, at jeg i øvrigt nok kunde tage mod Tilbudet. Det gik da her som saa ofte, at naar ens Lyst ligesom har hvilet en Tid eller været afkølet ved ydre Forhold, saa vaagner den let igen og ofte forstærket, naar en Kaldelse udenfra trænger en til at gøre et Valg. Jeg følte godt, at der stilledes store Fordringer til mig, og jeg kan ikke bedømme, om jeg i det hele taget har Kræfter nok til blot nogenlunde at løse Opgaven. Jeg skal gærne tilstaa, at Troen til mig selv var noget svag. Der var jo rigtig nok den Udvej, som De foreslog, nemlig at vente og se Tiden paa. Men jeg ved ikke, hvordan det er; den Forestilling trængte bestandig ind paa mig, at enten maatte jeg nu tage mod

Tilbudet, eller opgive Tanken om Lærergerningen. Kom jeg først hjem, saa syntes mig, at det maatte blive langt vanskeligere at følge min egen Tilbøjelighed end nu. Der er saa meget, der drager en mod Hjemmet. Skøndt jeg har været længe i det fremmede, saa føler jeg dog godt, at Hjemmet har en stor Magt over mig, — ja det, at jeg nu uvilkaarligt taler om „det fremmede“, er kun en Følge af, at jeg aldrig, og navnlig ikke i de sidste tre Aar har truffet noget, som kunde være til blot lidt Erstatning for mit Hjem, og dog er der kun et Menneske derhjemme, min Stifmoder, som egentlig drager mig derhen. Dertil kommer, at min Moder naturligvis helst ser, at jeg bliver hjemme, da hun ellers skal være ene ved Gaarden. Hun overlod det dog til mig frit at bestemme mig, og det var visselig et Offer, hun bragte. Nu faar jeg se, om Forholdene skulde stille sig saaledes, at jeg maa gøre hende et Offer igen og tage hjem, — i modsat Fald haaber jeg, at jeg bliver ved Højskolen. Ej skal jeg plage Dem med alle de Betragtninger, som komme og gaa, naar man saaledes bliver stillet ved en Korsvej. Men jeg maa dog anføre en af dem endnu. Naar jeg kom hjem, saa kunde jeg blive en fri og uafhængig Bonde, om end kun lille, og det er visselig tiltrækkende. Men jeg indser ikke bedre, end at min vigtigste Gerning vilde blive den at ernære mig. Det uendelige Tryk, som hviler paa alle Forhold og Personer derhjemme, er en Hindring for al Virksomhed. Vel er der en daglig Kamp dernede; men den er i Almindelighed meget smaalig og altid meget ærgerlig, da der ingen Virkning ses af den . . . Det er derimod lokkende at tænke sig en Gerning i Livet saaledes, at den ogsaa har en, om end lille, almen Betydning, og det har dog

Højskolegerningen. Der kan maaske være dem, som ryste paa Hovedet ad denne Tankegang, ja endog kalde den Forskruethed, idet de mene, at det først og fremmest gælder om at indrette sig alt saa bekvemt som muligt. Over for disse vil jeg blot indrømme, at et Menneske kan gøre Gavn, i hvad Stilling han er; men jeg tør nok forsvare den nævnte Tankegang mod den Beskyldning, at den skulde grunde sig paa Forskruethed og Ærgerrighed. — Paa næste Tirsdag rejser jeg hjem for at tilbringe Ferien der, og til Oktober skal jeg saa møde i Lyngby. Vorherre give sin Velsignelse til denne Gerning.“

Det kan jo være, at nogen vil finde, at her ikke var Stedet til at meddele to saa lange Breve fra den da 25aarige Peter Jessen. Mig forekommer det at have sin Interesse at læse hans Betragtninger over Vanskeligheden i at forene virkelig Kundskabs-Tilegnelse med Eksamens-Forberedelse. Men endnu mere har det at betyde for den, som vil have et Indtryk af hans Personlighed, at se, hvordan det har bølget i ham, da han stod ved en vigtig Afgørelse med Hensyn til hans Fremtid. Han er gaaet til Landbohøjskolen for at forberede sig til at være Folkehøjskolelærer, og nu, da Forberedelsen er endt, er han ængstelig ved at fastholde det Livsmaal, der før har staaet saa fagert for ham. Men næppe kommer der en ydre Kaldelse til ham, før Lysten vaagner med fornyet Styrke. Saa er der imidlertid en anden Betragtning, der trænger sig frem i hans Sind. Det sønderjydske Hjem kalder. Den Kvinde, der har været ham i Moders Sted, er ham kær som en virkelig Moder. Hun sidder ene der hjemme paa Fødegaarden, og han ved, hun længes efter, at han skal komme hjem til hende, om hun end helt har

overladt til ham selv at vælge. Men hvis han drog til Sundeved og overtog Gaarden, saa vilde han vel kunne føle sig som den frie Mand paa sin egen Grund; men Livet vilde dog blive saare trangt. Det vilde for den væsentlige Del gaa op i Spørgsmaalet om at faa Brødet. Som dansk Undersaat vilde han føle, hvor begrænset hans Frihed var til at tage Del i andet end, hvad der vedrørte hans Gaards Drift. I den daglige Kamp mod Tyskeriet var der saa meget smaaligt, og den førte til saa lidet, og det var endnu kun smaat, hvad aandeligt Livsrøre der var begyndt i Sundeved, som hans Hjærte kunde finde Oplivelse ved. Man kan ikke læse hans Betragtninger derover uden at faa et Indtryk af, at det mere er hans Drift til at være Højskolelærer, der afgør den Beslutning, han tager, end de Forstandsgrunde, han anfører. Dersom der havde været Mulighed for ham til at virke som Højskolelærer hjemme i det kære Sundeved, saa vilde ogsaa Forholdene dernede have tegnet sig lysere for hans Øjne. Da vilde den daglige Kamp for Modersmaalets Ret have haft langt mere Betydning for hans Blik. — Men helt igennem kan det ses af det, han skriver, at han ærligt og redeligt søger at klare, hvordan det har sig med ham.

Fra sin Virksomhed ved Landboskolen i Lyngby har Jessen faaet det Lov, at han var en ganske fortrinlig Lærer. Hans Fremstilling var klar. Hans Foredrag var vækkende og dog grundige. Hans store Indflydelse paa Eleverne øgedes ved hans jævne og livsglade Væsen, hans elskværdige og deltagende Sind. Hvor glad han var ved sin Gerning paa Skolen, kan blandt andet ses af det Brev, hvori han meldte mig, at han skulde forlade den.

Det var 9. Januar 1875, at han skrev, at han skulde

bryde op derfra til næste August Maaned, idet han nemlig havde modtaget Landhusholdningsselskabets Tilbud om at prøve paa en Konsulentvirksomhed i Kvægavl. „Jeg har haft og har endnu mange Betænkeligheder ved denne Sag og har først gaaet ind derpaa for kort Tid siden. Dels er det den største Opgave, jeg endnu har staaet over for, og dels har jeg tvivlet om, jeg kunde faa Støtte eller i det mindste møde Velvilje fra de forskellige ledende Mænd i Agerbruget. Jeg var hos Tesdorff i Sommer, og ham tror jeg at kunne gøre Regning paa; i det mindste er det ham, der har talt min Sag. For Øjeblikket synes det dog ogsaa, som om jeg ingen har imod mig. Prof. Jørgensen viser sig nu meget velvillig stemt, og Pengene blive ogsaa bevilligede uden Modsigelse fra nogen Side. Naa — det er jo underordnet, hvem og hvor-mange der er med eller imod, naar Vorherre vil lægge sin Velsignelse til mit Arbejde. Planen er foreløbig den, at jeg til Efteraar skal rejse en 5 à 6 Maaneder i Udlandet, i England, Holland og Tyskland. Dernæst skal jeg studere Kemi og Fysiologi en Tid i Kjøbenhavn og den følgende Sommer berejse Dyrskuerne omkring i Landet. Den egentlige Virksomhed skulde saa først begynde om et Par Aars Tid. — Vi har i Aar mellem 90 og 100 Elever tilsammen i begge Skoler. Landboskolen er fyldt, medens Folkehøjskolen har et Par Pladser til overs. Man kan nu begynde at mærke, at Folkehøjskole-Elevernes Tal vokser; ti i Aar er omtrent Halvdelen af Pladserne i Landboskolen besat af saadanne. Det er derfor ogsaa et meget rart Hold at arbejde med.“

Det var forskellige Afhandlinger i „Tidsskrift for Landøkonomi“, der havde henledet Opmærksomheden paa ham,

navnlig da en om Husdyrbruget i Skaane. Naar jeg som Lægmand i hans Fag skal ytre mig om denne og andre Afhandlinger, som jeg har læst af P. Jessen, da vil jeg fornemmelig ved Siden af den paa en Gang grundige og fattelige Fremstilling lægge Vægt paa, at han har fulgt den Regel, som han et Sted selv har mindet om, at det ikke gælder om at dømme, men om at forstaa, eller først at forstaa, siden at dømme. Han har ikke, naar han kom til en fremmed Egn eller et fremmed Land, maalt det, som han saa, efter en Alen, han bragte med hjemmefra. Men han har søgt at sætte sig nøje ind i de bestaaende Forhold, hvordan Jordbunden og Vejrliget var, hvilke Hensyn Befolkningen maatte tage til de Markeder, hvortil de skulde bringe deres Varer, hvordan deres Formuesforhold og deres Oplysning var. Det gjaldt for ham at forstaa, hvad der havde ført til, at man havde foretrukket en bestemt Kvægrace, eller hvordan under de givne Forhold en Hesterace kunde fremkomme med sine bestemte Kendemærker. Han har været lige saa forsigtig med at bryde Staven over, hvad der paa et eller andet Sted var kommen frem, som var mindre heldigt, som han har været varsom med at anbefale at tage noget op, for hvis Trivsel de nødvendige Forudsætninger ikke var til Stede. Naar jeg har lagt Mærke til denne Ejendommelighed ved P. Jessens Afhandlinger, som ganske vist staar i Sammenhæng med hans hele retsindige, billige og hensynsfulde Tankegang, da kan jeg ogsaa forstaa, hvordan han som Husdyr-Konsulent kunde blive saa almindelig yndet.

Om den Betydning, som hans Virksomhed har haft, har jeg faaet følgende Vidnesbyrd fra en i disse Ting særlig sagkyndig Mand:

„Skønt P. Jessen kun virkede i en kort Aarrække som Landhusholdningsselskabets Konsulent i Husdyrbrug, fik han dog Lykke og Lejlighed til i betydelig Grad at udføre et for vor Husdyravl og vort Husdyrbrug indbringende, dygtigt og sundt Arbejde.

„Nogen egentlig Banebryder for nye Ideers og nyere Principers Gennemførelse paa Husdyravlens Omraade blev P. Jessen ikke. Hans Virksomhed var mangesidig. Som Raadgiver og Vejleder baade for store og smaa Landbrugere i de forskellige Grene vedrørende Husdyravl og Husdyrbrug har P. Jessen utvivlsomt haft sin største Indflydelse og Betydning. Gennem sin jævne og klare Tale, baade i Foredrag og ved Samtale Mand og Mand imellem, og gennem sin dygtige Pen kunde han paa en virkningsfuld, en resultatbringende Maade over for Landmændene hævde og paapege den Retning, i hvilken vor Husdyravl skulde ledes, for at der kunde naaes et sundt og økonomisk Resultat. Han forstod at slaa til Lyd for de Principer, der burde være de ledende (f. Eks. Renavlsprincippet), saa det blev hørt, at give Grundreglerne jævnt og forstandigt, og med den specielle Fagkundskab, han var i Besiddelse af, formaaede han ogsaa at være Raadgiver og Vejleder i Detaljerne. Hvad Prof. Prosch med Dygtighed og Genialitet foredrog fra Lærerstolen for en snævrere Tilhørerkreds, det havde Jessen en egen Evne til ude blandt Landmændene at faa virkeliggjort. Her paa dette Felt, tror jeg, har han haft sin største Betydning.

„Af mere specielle Arbejder udenfor „Raadgiverens“ og „Vejlederens“ i sin store Almindelighed skal nævnes hans betydelige Virksomhed for at faa indført Brugen af Stambøger som et værdifuldt Hjælpemiddel til Fremme

af en rationel Avl, hans Undersøgelser og Beskrivelser af forskellige jydsk Kvægstammer, hans betydelige Deltagelse i Bedømmelsen og Præmieringen af hele vellede Kvæghold i Københavns Amts Landboforening, hans Hverv som Dommer ved Dyrskuer, hans Arbejder i Retning af at varetage vore Interesser paa det engelske Kvægmarked o. s. v. Tanken om Kvægavlsforeninger som et særdeles nyttigt Led i vor Kvægavls Udvikling var ogsaa fremme hos Jessen; men han fik jo ikke Lejlighed til at sætte sine Kræfter synderligt ind paa denne Sag, der siden hans Død har vokset sig stor og stærk og synes at skulle faa en temmelig omfattende og indgribende Betydning overfor Kvægbrugets hele Fysiognomi heri Landet.“

Der fremkom ved P. Jessens tidlige Død af en Brystsygdom, han forgæves havde søgt Bod for ved et Ophold i Syden i Vinteren 1880—81, en Række Udtalelser i landøkonomiske Blade og Tidsskrifter om det Tab, vort Landbrug havde lidt, og som føltes desto mere, da Professor Prosch døde omtrent samtidig. Det blev af „Nationaltidendes“ landøkonomiske Medarbejder fremhævet, at „ingen var mere selvskreven end Jessen til at overtage den ved Prosch's Død ledig blevne Lærerplads ved Landbohøjskolen.“ Redaktøren af „Landmandsblade“, der fremsætter den samme Tanke, gør tillige en Sammenligning mellem Prosch og Jessen; medens hin „fik ved sin Maade at tage Sagerne og Personerne paa Hindringerne til at rejse sig paa hver en Kant mod deres Gennemførelse, saa forstod Jessen at faa meget uensartede Kræfter til at arbejde sammen mod det samme Maal og at faa store Hindringer for en Sags Gennemførelse ryddet af Vejen uden Støj.“ J. H. Bagge fremhæver i „Vort Landbrug“,

„at kun faa af vore landøkonomiske Forfattere har været i Stand til at levere Afhandlinger med et saa vægtigt Indhold og i en saa smuk Form som han.“

1881 havde han sat Bo i Lyngby. En Søster til en af Lærerne paa Landbo- og Folkehøjskolen i Lyngby, Henriette Poulsen, havde givet ham Haanden som hans Brud. Der er tre Sønner af dette Ægteskab; den yngste er født efter Faderens Død. Da Fru Jessens Brødre begge havde faaet deres Gerning i Ryslinge paa Fyen, den ene som Præst ved Valgmenigheden og den anden som Forstander for Folkehøjskolen, blev Jessens Lig ført derover og kom til at hvile paa Kirkegaarden imellem Ryslinge Sognekirke og Ryslinge Højskole. Ved Graven staar en Mindesten af bornholmsk Granit; den er raat tilhugget paa de tre Sider. Paa den polerede Forside er foroven indsat en smuk og veltruffen Bronze-Portræt-Medaillon af den afdøde, udført af Billedhugger R. Andersen. Neden under staar Jessens Navn, Fødested og Fødselsdato, Dødssted (Kjøbenhavn, hvortil han var flyttet i Efteraaret 1884) og Dødsdato, — og dernæst: „Reist af Venner syd og nord for Grænsen.“ — Denne Mindesten blev afsløret den 8. Oktober 1889. Det faldt i min Lod at holde Talen, som jeg begyndte med at minde om det gamle Ord: „Sjælden rejses Bavgastene, om ej Sønner rejser dem for Fædre.“ Da Jessens Sønner havde været for unge til at rejse et Minde for deres Fader, saa var dette et af de sjældne Tilfælde, da Venner rejste Bavgastenen. Disse Venner var da tre Slags. Det var Venner og Frænder fra Sundeved, hvis Hjærter havde banket ved at vide ham som Sønderjyde øve sin Gerning i det danske Moderland. Det var dernæst Venner, som han havde fundet under sit

Liv paa de danske Folkehøjskoler, til hvilke han havde følt sig saa inderlig knyttet. Det var endelig Venner, som han havde vundet, da han kom til at tage en fremragende Del i Arbeidet for under de for vort Landbrug trange Tider at udnytte vore Hjælpekilder paa bedste Maade. Jeg sluttede med at minde om den gode Arv, han havde fra Slægten, han tilhørte, at han var et gennemfromt Menneske, der frem for alt var knyttet til det himmelske Fædreland. Derfra hentede han Kræfter til at færdes under vanskelige Forhold og til at være ubestikkelig sandhedskærlig i sin hele Færd. I hans Liv var det virkeliggjort, hvad Grundvig havde ønsket for sine Børn i det Vers:

Et jævnt og muntert virksomt Liv paa Jord
som det, jeg vilde ej med Kongers bytte,
opklaret Gang i ædle Fædres Spor
med lige Værdighed i Borg og Hytte,
med Øjet, som det skabtes, himmelvendt,
lysvaagent for alt skønt og stort heneden,
men, med de dybe Længsler velbekendt,
kun fyldestgjort af Glands fra Evigheden.
